

Dankwoord Eric Moormann bij de toekenning van de Oikos Publieksprijs 2021

Een paar weken geleden werd ik verrast door een mailtje van de Oikosdirecteur Gerry Wakker, met de mededeling dat ik de Oikos Publieksprijs zou ontvangen. Een grote verrassing en beslist een grote eer. De rij van bekroonden is indrukwekkend en bevat de namen van velen die zich verdienstelijk hebben gemaakt voor de publieke zaak. En vooral dus voor de verbreiding en popularisering van het antieke erfgoed.

Nu wil het toeval dat ik sinds een paar weken uit dienst ben. Ambteloos burger na een mooie loopbaan in onderwijs en onderzoek. En in deze maanden van (net als voor allen) relatief isolement was er veel tijd om na te denken over de vakbeoefening. Ook aangezet door een paar scherpe interviewers, onder wie studenten Klassieken en Kunstgeschiedenis. En het Vlaams tijdschrift *Kleio* had ook onlangs om een reflectie op het vak gevraagd (verschijnt in juni a.s.). Het is in de loop van mijn lange en mooie loopbaan een belangrijke ervaring geweest, met bijbehorend groeiend inzicht, dat de studie van de oudheid voor velen geen vanzelfsprekende zaak meer is. Ik had zelf nog een oude gymnasiumopleiding, met acht à negen uur Grieks en Latijn (per vak dus!) per week, en de leraren Klassieken waren de hoogste schoolautoriteiten op aarde. En dan nog: het leren lezen van die teksten scherpte de geest en vergrootte het taalinzicht, maar bracht vaak weinig verdieping. We zijn in de afgelopen decennia terecht wakker geschud door de maatschappelijke ontwikkelingen. We moeten veel meer nadenken over de relevantie van ons vak dan vroeger. Zijn klassieken nog steeds het kroonjuweel?

Ik ben natuurlijk niet de eerste die moet – en wil – zeggen dat onze mooie vakken niet meer een onlosmakelijk onderdeel vormen van onze mindset, van de samenleving zelfs. Onze cultuur is veel pluriformer geworden in de naoorlogse periode en daarin zijn de klassieken niet steeds meegegaan met hun tijd. Maar we zijn toch wel zo ver gekomen dat we onze positie scherper moeten bepalen. De tefalachtige schil om de oudheid heeft krassen opgelopen en de beschermingslaag, om die metafoor aan te houden, lijkt weg te vallen. Er zijn minstens zo belangrijke impulsen vanuit de maatschappij gestoeld op een andere basis dan die van het klassieke humanisme. En dat is maar goed ook. Dat neemt niet weg dat de oudheid nog steeds een stempel kan drukken op het heden, of waarde kan hebben voor onze opstelling in de maatschappij. We leren door de beoefening van oudheidstudies ook reflecteren op onze tijd. Dat kan natuurlijk ook door andere vakken, maar – en dan ben ik misschien een man van de *old school* – aanknopingspunten zijn er nog in veelvoud te vinden.

En wat opvalt, tegelijkertijd met de vermindering van prestige of inschatting van de oude talen en culturen is er sprake van een niet aflatende belangstelling voor de oudheid. Vertalingen verkopen misschien minder in grote aantallen, maar worden nog steeds gepubliceerd. We hebben zelfs de luxe van meer versies van dezelfde tekst naast elkaar. Ik denk aan naast elkaar verkrijgbare vertalingen van Ovidius, Herodotus, Petronius, Martialis, om maar een paar meervoudig vertaalde auteurs te noemen. Gerenommeerde vertalers van opvolgende generaties, met steeds een nieuwe versie en dus een andere visie, niet alleen in stijl en weergave, ook aansluitend bij de actuele taalcultuur. En daarom terecht figureren enkelen van hen onder de winnaars van de Oikos Publieksprijs. Een mooie luxe, net zoals we die hebben bij Dante, die we in dit jubileumjaar 2021 speciaal gedenken. Zijn Vergilius neemt ons eveneens in verschillende hoogwaardige Nederlandse versies mee op Dantes hellevaart.

De oude geschiedenis en archeologie blijven niet achter. Wetenschapspagina's besteden aandacht aan nieuwe vondsten of nieuwe visies op oude vondsten. En daar heb ik op mijn manier een paar

keer rover mogen meepraten op tv en radio. Grappig is dat de agenda van de journalisten vaak niet overeenkomt met wat ik zelf zou hebben gekozen. En dat scherpt de geest: ik hoef natuurlijk niet de motieven van die journalisten en programmamakers over te nemen, maar moet me er wel toe verhouden. En dat is een soms spannende uitdaging.

Tentoonstellingen vormen in mijn leven een steeds gekoesterd aandachtsgebied, vanaf de tentoonstelling 'Pompeii terug naar de bedolven stad' in 1992 via adviezen in Rome, Rimini en Haltern, naar door de juryvoorzitter genoemde projecten. Narratief lijkt het noodzakelijk elke keer opnieuw een rode draad te vinden, dus inhoud te bedenken. Stel u voor: geschiedenis en archeologie schrijven aan de hand van een met plussen en minnen tot stand gekomen selectie van voorwerpen. En dan visualiseren. Eerstvolgende lakmoesproef: eind 2021, Domitianus in Leiden.

Mag ik afsluiten met een paar woorden over de OIKOS Publieksprijs en de winnaars. Het rijtje van bekroonden vanaf 2005 bevat veel vertalers (om het iets te simpel te zeggen) maar ook auteurs van op het grotere publiek gerichte personen, of van institutionele gangmakers, bijvoorbeeld uitgevers. Veel randstad, allemaal wit en hoog opgeleid. Er zou bij buitenstaanders de indruk van een sterk ons kent ons-gevoel kunnen ontstaan. We selecteren uit een beperkte kring, omdat we natuurlijk ook niet honderden of duizenden kandidaten kennen. Mij valt evenwel op dat de onderwijswereld ternauwernood vertegenwoordigd is en evenmin de kunsten. Nu kunnen we zeggen dat die professioneel met de verspreiding van ons erfgoed bezig is, maar er zijn beslist bijzondere personen te vinden die meer doen dan les geven en examineren. Door de prijs in een komende ronde aan een persoon met een verrassende vorm van kennisverbreding uit te reiken. In de presentatie van het grote limesproject van Saskia Stevens hoorden we al over een dichter die een cyclus gaat schrijven op sites langs de oude Romeinse grenslijn.

Zelf hoop ik in mijn otium nog aan de doelstelling van de prijs te kunnen blijven bijdragen met tentoonstellingen en publicaties. De aan de prijs verbonden financiële dotatie reserveer ik voor een studiereis naar Athene. Met Janric van Rookhuijzen wil ik een publieksboek over de Akropolis van Athene maken. Juist omdat die stenen heuvel een *locus classicus* en tegelijk een cliché en nationaal (of nationalistisch) symbool is, vormt zij een onderwerp met haken en ogen, met aantrekkelijke kanten, en met gevaren. Op de bres voor dit culturele erfgoed, maar met een kritische blik. En dat kunnen wij in OIKOS en daarbuiten toch wel aan?